

KOCKANJE

1. hrvatski interdisciplinarni simpozij s međunarodnim sudjelovanjem Virovitica, 23. studenog 2007.

Bilješke o kockanju postoje još od 5 000 godina prije Krista. Kraepelin i Bleuler su opisivali pojam »gambling mania«, poremećaj koji uključuje panični, ADHD (attention-deficit hyperactivity disorder) i različite varijacije poremećaja kontrole impulsa. U današnje doba, sve veća dostupnost »igara na sreću«, uključujući Internet, masovnost i prihvaćanje kockanja kao legalnog obrta, dovela je do učestalijeg pojavljivanja i patološkog kockanja, koje je od 1980.g. uvršteno u Međunarodnu klasifikaciju bolesti. Već davno prije toga upoznali smo Johna Henryja »Doc« Hollidaya i Alekseja Ivanoviča i druge likove iz romana »Kockar« Fjodora Mihajloviča Dostojevskog, kao i brojne druge likove avanturističkih filmova o kockarima u glamuroznim destinacijama, luksuznom životu, lijepim ženama i strašću za rizikom igara koje se uglavnom svode na »sve ili ništa«.

U Međunarodnoj klasifikaciji bolesti DSM-IV i ICD-X Patološko kockanje (312.3 vs. F63.0) je kao jedna od šest kategorija svrstano u poglavlje »Poremećaji kontrole poriva«. Ono sadrži bitno zajedničko obilježje te skupine poremećaja, a to je nemogućnost otpora porivu, nagonu ili iskušenju, odnosno, nesposobnost suzdržavanja od izvođenja čina koji je opasan ili šteti samoj toj osobi ili drugima. Ostali poremećaji u tom poglavlju su: F63.8 intermitentni eksplozivni poremećaj, F63.2 kleptomanija, F63.1 piromanija, F63.3 trihotilomanija i F63.9 poremećaj kontrole poriva, neodređen.

Drugo zajedničko obilježje tih poremećaja je da osoba ima rastući osjećaj napetosti ili uzbuđenja prije čina. Za vrijeme samog čina osjeća užitek, zadovoljenje ili olakšanje, a nakon čina mogu se, ali i ne moraju, javiti žaljenje, predbacivanje ili osjećaj krivnje.

Prema ograničenim dostupnim podacima prevalencija patološkog kockanja mogla bi iznositi 1%-4% opće populacije odraslih. Patološko kockanje tipično počinje u ranoj adolescenciji kod muškaraca, a kasnije u životu kod žena. Povijesno je odnos muškarci: žene 2:1.

U organizaciji *Društva psihologa Virovitičko-podravske županije, Opće bolnice Virovitica, Hrvatskog katoličkog liječničkog društva, Zavoda za javno zdravstvo »Sveti Rok« Virovitica i Centra za sprečavanje i suzbijanje ovisnosti, Županijskog povjerenstva za prevenciju ovisnosti Virovitičko-podravske županije, Grada Virovitice - projekta »Virovitica - zdravi grad«, Ureda državne uprave u Virovitičko-podravskoj županiji - Službe za društvene djelatnosti, PSP-Centara MOMBS-a za Virovitičko-podravsku županiju, Hrvatskog liječničkog zbora Podružnica Virovitica, Hrvatske liječničke komore, Hrvatskog društva za kliničku psihijatriju - Sekcije za psihoterapiju i psihosocijalne metode u liječenju psihoza, Hrvatskog društva za medicinu stresa, a uz medijsko pokroviteljstvo Informativnog centra Virovitica održan je 1. hrvatski interdisciplinarni simpozij s međunarodnim sudjelovanjem »Kockanje«. Najveći angažman u organizaciji ovog simpozija dala je prim. mr. sc. Elvira Koić, dr.med.spec. psihijatar i psihoterapeut - stalni sudski vještak.*

Ova je konferencija bila namijenjena psihijatrima, psiholozima, socijalnim radnicima, medicinskim sestrama i tehničarima, djelatnicima policije i pravosuđa, prosvjetnim djelatnicima, predstavnicima crkvenih zajednica, nevladinim organizacijama, predstavnicima državne uprave i lokalne samouprave i drugih koji se susreću s problemom kockanja i njegovih posljedica. S obzirom da u našoj sredini nema epidemioloških podataka niti recentnih stručnih studija o patološkom kockanju, bilo je bitno pokrenuti znanstvenu zajednicu na početna istraživanja. Slično kao bolesti ovisnosti, i patološko kockanje se treba liječiti, ali i sprečavati njegovo pojavljivanje širokom akcijom cijele zajednice. Bitno je stoga podizati svjesnost o problemu, preventivno djelovati, ali i izraditi programe terapijskog pristupa, edukaciju šire populacije i izradu programa npr. »odgovornog igranja«, a svakako ulaganja u istraživanja. Zbog toga je održavanje ovakvog stručnog skupa djelovalo stimulatивно za mnoge stručnjake, a posebno psihologe i psihijatre koji se među prvima susreću s ovim problemom i od kojih se zahtijeva i njegovo rješavanje.

Ovaj skup je svojim Zbornikom radova znatno poboljšao i nedostatak stručne literature na hrvatskom jeziku jer se kreiranje mrežne stranice www.kockanje.info pokazalo dobrim pokušajem, ali nedovoljnim. Osobe s tzv. problematičnim ili s patološkim kockanjem javljaju se na liječenje uglavnom u kasnim fazama, u razvijenom poremećaju i uz velike probleme vezane uz financije, radno mjesto, obitelj ili zakon. Obitelji osoba oboljelih od patološkog kockanja trebaju podršku koja im se može i praktično ukazati nakon simpozija npr. organiziranjem udruge za pomoć i samopomoć.

Simpozij je otvorio ministar unutarnjih poslova RH gosp. Ivica Kirin koji je pozdravio i podržao organiziranje ovog multidisciplinarnog skupa, jasno ističući postojanje društvenog

problema kockanja, te nužnost međusektorske suradnje i informiranja u preventivnim i tretmanskim djelovanjima na suzbijanju ove sve raširenije pojave.

Osim stručnjaka iz Hrvatske na simpoziju su sudjelovali stručnjaci iz Italije i Bosne i Hercegovine. Na simpoziju su podnesena 33 stručna izlaganja, a ukupno je bilo oko 150 sudionika. Posebni sudionici simpozija bili su predstavnici Hrvatske lutrije i Admiral Casina.

Simpozij je imao slijedeću strukturu: I. Uvodna izlaganja koja su obuhvaćala slijedeće teme: Psihodinamika kockanja; Ovisnost o igrama na sreću; Uspostava i razvoj mreža podrške u tretmanu kockanjem uzrokovanih poremećaja i problema; Kockanje kao element američkog sna; Državne lutrije i odgovorno priređivanje igara na sreću; Kockanje: pedagoška prevencija novih ovisnosti; Kockanje u Rijeci (2003.-2004.). II. Forenzički aspekti patološkog kockanja koji su obuhvaćali slijedeće teme: Prikaz slučaja patološkog kockanja u sudskopsihijatrijskom vještačenju; Forenzički aspekti kockanja; Zločin zbog kockarskih dugova; Kockanje i razvod braka; Kockanje kao djelo prekršaja u hrvatskom prekršajnom zakonodavstvu; Kockanje kao forenzički problem u instituciji. III. Mladi i kockanje koji su obuhvaćali slijedeće teme: Mladi u iskušenju virtualnog svijeta kocke (problemi i perspektive paradigme »srećko u zemlji čudesa«); Je li kockanje problem studentske populacije?; Kockanje grupe adolescenata smještenih u Odgojni dom Ivanec; Stavovi mladih o ovisnostima - rezultati ankete. IV. Komorbiditet koji je obuhvaćao slijedeće teme: *Personality description of a sample of pathological gamblers*; Anksiozno-depresivni poremećaj u obitelji kockara - prikaz slučaja; Primjena upitnika SOGS-RA i SOGS; Prilog etiopsihopatogenezi i fenomenologiji kockanja; Arhetipska i mitološka sreća u ovisničkom imaginariju kockara; Što menadžeri i kockari i(ne)maju zajedničko?. V. Prevencija i tretman patološkog kockanja koji je obuhvaćao slijedeće teme: Utjecaj duhovnosti i prakticiranja vjere na sposobnost vježbanja samokontrole; Izvješće o sprovedbi projekta »Prevencija ovisnosti o igrama na sreću«; *Gamblers anonymous*; *A short term group rehabilitation and psychoterapy program for pathological gambling*; Školski preventivni programi u prevenciji ovisnosti; »Tom i Tonka« - program prevencije patološkog ponašanja mladih; Uloga medicinske sestre/tehničara kao člana zdravstvenog tima u prevenciji kockanja; Sredstva i metode liječenja osoba s izraženim patološkim kockanjem; PTSP, kockanje i otežano društveno funkcioniranje; »Drugovanje s đavlom«.

Zadnjih desetak godina svjedoci smo povećanja u prometu igara na sreću u Hrvatskoj s djelovanjem trinaest trgovačkih društava u 2005. godini s koncesijom za priređivanje kladjenja, te naglim povećanjem broja uplatnih mjesta, kojih je danas 2000-2300. Usporedno s ubrzanim razvojem industrije igara na sreću u RH, koja i sama izvlači »dobit« (ali ne i ukupnu korist) od priređivanja igara, proporcionalno raste i učestalost i težina društvenih problema koji prate ovu djelatnost, te broj ljudi sa zdravstvenim, psihološkim, socijalnim i obiteljskim poremećajima. Kockanje kao aktivnost ima dugu povijest u ljudskoj civilizaciji i smatra se legalnim, dopuštenim i često poticanim oblikom zabave i razonode.

Baš kao i na alkohol, društvo blagonaklono gleda i na kockanje, ali moralno osuđuje alkoholičara i kockara, što je u najmanju ruku licemjerno i kontraproduktivno.

Unatoč ekspanziji težine problema povezanih s kockanjem hrvatsko društvo i zdravstvo ne uspijevaju za sada ponuditi niti uspostaviti sustavniji model tretmana problema. Učinkoviti model tretmana treba obuhvatiti mjere primarne prevencije, putem kontinuirane i stručne edukacije društva o načinima tzv. »odgovornog« kockanja, te što ranijeg prepoznavanja i intervencija kod problemskog kockanja, osobito mladih, nadalje, putem mjere sekundarne prevencije, uz osobitu pozornost na problematiku kockanja u okviru institucionalnih i izvaninstitucionalnih programa, te putem mjera tercijarne prevencije kroz rehabilitacijske programe, najbolje u grupama samopomoći i uzajamne pomoći.

Iz iznimno zanimljivog izlaganja o uspostavi i razvoju mreža podrške u tretmanu kockanjem uzrokovanih poremećaja i problema doc. dr. sc. Zorana Zoričić saznajemo da je od 1980. godine patološko kockanje prepoznato kao jedan od elemenata kontrole poriva. Nadalje, tijekom izlaganja saznajemo da svaki peti ovisnik o kockanju počinu suicid, te da je svaka treća žena sklona kockanju. Također se procjenjuje da je u općoj populaciji oko 2% patoloških kockara, a oko 20% je onih koji kockaju prekomjerno.

S ciljem prevencije ovog velikog društvenog i javnozdravstvenog problema neophodno je odustati od moraliziranja i početi s konkretnim i sustavnim rješavanjem ovog problema od kojeg ne pati samo pojedinac, već i njegova obitelj, kao i društvo u cjelini. Tako je i u Hrvatskoj osnovan Klub ovisnika o kockanju (KLOK) u Zagrebu (Rudeška cesta 71) kao i *helpline* Kluba ovisnika o kockanju (0800 7888). Za razgovor s kvalificiranim stručnjacima s područja ovisnosti ovaj klub nudi mogućnost savjetovanja - anonimno i besplatno, a po potrebi korisnike može uputiti u prikladne ustanove za pomoć u korisnikovom okruženju. Ovaj projekt potpomognut je novčanim sredstvima Admiral Casina. U okviru programa tiskani su i leci dostupni u njihovim igraonicama na sreću, a leci sadrže kratak test »Jeste li ugroženi?« i **mali savjetnik** »Sreća se ne može iznuditi«.

Zbog rasprostranjenosti problema kockanja, na simpoziju je ukazano i na potrebu stvaranja županijskih, odnosno regionalnih centara za ovisnost o kockanju koji bi trebali okupljati interdisciplinarni tim stručnjaka.

Priredila: Daša Poredoš Lavor